Isaac Asimov

LENNY

(din volumul Povestiri cu roboţi, — The Rest of The Robots, 1964)

Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite avea o problemă. Problema era lumea.

Peter Bogert, matematician şef, era în drum spre Adunare când se întâlni cu Alfred Lanning, director de cercetare. Lanning îşi încrunta cu furie sprâncenele albe, unindu-le şi uitându-se fix la balustrada din camera calculatoarelor.

Pe podeaua de sub balcon, un grup de oameni de ambele sexe şi de diferite vârste priveau în jur cu curiozitate, în timp ce un ghid intona un discurs dinainte pregătit despre calculatoarele din robotică.

— Acest calculator pe care-l vedeţi, spuse el, este cel mai mare de acest tip din lume. Are cinci milioane trei sute de mii de criotroni şi poate lucra simultan cu peste o sută de mii de variabile. Cu ajutorul lui, Corporaţia poate proiecta cu precizie creierele pozitronice ale noilor modele.

Cerinţele sunt introduse pe bandă, care este perforată cu ajutorul acestei claviaturi — ceva în genul unei maşini de scris foarte complicată sau al unei maşini de copiat, cu excepţia faptului că nu lucrează cu litere, ci cu concepte. Enunţurile sunt defalcate în echivalenţi simbolici logici, iar aceştia, la rândul lor, sunt transformaţi în perforaţii.

În mai puţin de o oră, calculatorul poate prezenta oamenilor noştri de ştiinţă un proiect de creier, care va avea toate conexiunile pozitronice necesare pentru crearea unui robot…

Alfred Lanning privi în sfârşit în sus şi-l observă pe celălalt:

— A, Peter, spuse el.

Bogert îşi ridică mâinile pentru a-şi netezi părul negru, deja perfect neted şi lustruit. Spuse:

— Nu prea pari încântat de treaba asta, Alfred.

Lanning mârâi. Ideea vizitelor cu ghid la Corporaţie era destul de nouă şi ar fi trebuit să îndeplinească două funcţii. Pe de o parte, spunea teoria, permitea oamenilor să-i vadă pe roboţi de aproape şi să-şi înfrâneze teama aproape instinctivă faţă de obiectele mecanice, prin obişnuinţă. Şi, pe de altă parte, ar fi trebuit să determine măcar o persoană să aleagă cercetarea în robotică drept ocupaţie pentru o viaţă.

— Ştii că nu, spuse Lanning în sfârşit. O dată pe săptămână lucrul se întrerupe. Dacă ţinem seama de orele-om pierdute, câştigul e insuficient.

— Deci, încă nici o cerere de slujbă?

— O, câteva, dar numai pentru categoriile unde nevoia nu e aşa de mare. De oameni de cercetare e nevoie. Ştii asta. Necazul e că, dacă roboţii sunt interzişi până şi pe Pământ, un robotician nu e prea bine văzut.

— Blestematul de complex al lui Frankenstein, spuse Bogert, repetând cu bună-ştiinţă una din expresiile favorite ale celorlalţi.

Lanning nu prinse poanta. Spuse:

— Ar trebui să mă obişnuiesc, dar n-o să pot niciodată. S-ar putea crede că de-acum orice fiinţă omenească de pe Pământ ştie ce garanţie perfectă înseamnă cele Trei Legi, că pur şi simplu roboţii nu sunt periculoşi.

Se încruntă în jos:

— Ia grupul ăsta. Priveşte-i. Cei mai mulţi dintre ei merg prin camera de asamblare a roboţilor de dragul fricii, ca şi cum s-ar da în lanţuri la bâlci. Apoi, când intră în camera cu modelul MEC — la naiba, Peter, un model MEC ce nu va face nimic pe Pământ decât să înainteze doi paşi şi să spună: "Îmi pare bine că vă văd, domnule", să dea mâna, apoi să dea înapoi doi paşi — se trag înapoi şi mamele îşi iau copiii de mână. Cum să-i facem să gândească pe idioţii ăştia?

Bogert n-avea ce răspunde. Împreună, priviră din nou în jos, la şirul de vizitatori care treceau acum din camera calculatorului în secţia de asamblare a creierului pozitronic. Apoi plecară. După cum a reieşit, nu l-au observat pe Mortimer W. Jacobson, de şaisprezece ani, care, ca să fim drepţi, n-a dorit să facă nici un rău.

De fapt, nici măcar nu se poate spune că a fost greşeala lui Mortimer. Ziua din săptămână în care avea loc vizitarea era cunoscută de toţi lucrătorii. Toate dispozitivele din calea lor ar fi trebuit să fie neutralizate cu grijă sau încuiate, deoarece era lipsit de raţiune să te aştepţi ca fiinţele omeneşti să reziste tentaţiei de a pune mâna pe butoane, taste şi mânere. În plus, ghidul ar fi trebuit să fie foarte atent la cei care cedau tentaţiei.

Dar în acel moment ghidul intrase în următoarea încăpere, iar Mortimer încheia şirul. Trecea pe lângă claviatura de la care se transmiteau instrucţiuni calculatorului. N-avea cum bănui că în acea clipă erau introduse planurile pentru un proiect de robot nou, pentru că altfel, fiind un băiat cuminte, nu s-ar fi atins de claviatură. N-avea de unde să ştie că, dintr-o neglijenţă aproape criminală, un tehnician nu dezactivase claviatura aceea.

Aşa că Mortimer atinse tastele la întâmplare, ca şi cum ar fi cântat la un instrument muzical.

Nu observă că o parte a benzii perforate ieşi din instrument în altă parte a încăperii — fără zgomot, cu discreţie.

Nici tehnicianul, când se întoarse, nu descoperi vreun semn că se umblase acolo. Se simţi puţin jenat când observă claviatura rămasă în funcţiune, dar nu se gândi să verifice. După câteva minute îi dispăruse până şi jena uşoară de la început şi continuă să introducă date în calculator.

Cât despre Mortimer, nici atunci, nici după aceea, n-a ştiut ce făcuse.

***

Noul model LNE era proiectat pentru minele de bor de pe centura de asteroizi. Valoarea hidrurilor de bor creştea în fiecare an, fiind materie primă pentru microreactoarele cu protoni, care constituiau blocurile de rezervă pentru producerea de energie pe navele spaţiale, iar materia primă de pe Pământ începea să se termine.

Din punct de vedere fizic, asta însemna că roboţii LNE ar fi trebuit să fie echipaţi cu ochi sensibili la liniile spectrale specifice minereurilor de bor şi cu membre adecvate pentru

prelucrarea minereului în produs finit. Deşi, ca întotdeauna, principala problemă era echipamentul mental.

Primul creier pozitronic LNE era acum terminat. Era prototipul şi urma să se alăture tuturor celorlalte prototipuri din colecţia Corporaţiei. După testarea finală, vor fi fabricaţi alţi roboţi pentru închiriere (niciodată pentru vânzare) către consorţii miniere.

Prototipul LNE era acum gata. Înalt, drept, lustruit, pe dinafară părea la fel ca oricare altul dintr-o mulţime de modele de roboţi nu foarte specializaţi.

Tehnicianul de serviciu, ghidându-se după instrucţiunile pentru testare din *Manualul de Robotică,* spuse:

— Ce mai faci?

Răspunsul indicat ar fi trebuit să fie:

— Sunt bine şi gata să mă apuc de lucru. Sper că şi dumneavoastră sunteţi bine...

... sau ceva asemănător, cu modificări neînsemnate.

Acest prim schimb de replici nu servea decât ca să arate că robotul aude, înţelege o întrebare obişnuită şi dă un răspuns obişnuit, cum s-ar aştepta oricine din partea unui robot, începând de aici, se putea trece la probleme mai complicate, care să testeze Legile şi interacţiunile lor cu bagajul de cunoştinţe al fiecărui model în parte.

Deci, tehnicianul spuse:

— Ce mai faci?

Fu izbit pe loc de vocea prototipului LNE. Nu semăna cu nici o voce de robot auzită de el până atunci (şi auzise multe). Forma silabele ca sunetele unui clopot ceresc, cu tonalitate joasă.

Atât de surprinzător a fost totul, încât de-abia după câteva secunde a auzit tehnicianul, retroactiv, silabele pe care le formaseră acele sunete celeste.

Ele erau: "Da, da, da, goo."

Robotul era tot înalt şi drept, dar îşi ridicase mâna dreaptă şi-şi vârâse un deget în gură.

Tehnicianul se holbă absolut îngrozit şi o luă la sănătoasa, închise uşa în spatele lui şi, din altă cameră, o sună de urgenţă pe dr. Susan Calvin.

***

Dr. Susan Calvin era singurul robopsiholog al Corporaţiei (şi, probabil, singurul din lume). Nu testă prea în amănunt prototipul LNE până ce nu ceru, foarte categoric, o transcriere a planurilor proiectate de computer pentru conexiunile creierului pozitronic şi instrucţiunile înregistrate pe bandă, care le generaseră. După ce studie un timp, trimise după Bogert.

Părul ei, de un cenuşiu ca de oţel, era dat pe spate cu severitate; faţa rece, cu riduri verticale accentuate de tăietura orizontală a gurii cu buze palide şi strânse, se întoarse agitată spre el:

— Ce înseamnă asta, Peter?

Bogert studie cu uimire crescândă pasajele pe care i le arătă ea şi spuse:

— Doamne, Susan, n-are nici o noimă.

— Absolut sigur nu are. Cum a ajuns asta în instrucţiuni?

Tehnicianul de serviciu, chemat de faţă, jură cu toată sinceritatea că nu era vina lui şi că nu putea răspunde pentru asta. Calculatorul răspunse negativ la toate încercările de a găsi defecţiunea.

— Creierul pozitronic, spuse Susan Calvin gânditoare, nu poate fi îndreptat. Au fost şterse atâtea funcţiuni superioare de către aceste instrucţiuni fără sens, încât rezultatul seamănă foarte mult cu un copil de om.

Bogert păru surprins, iar Susan Calvin adoptă imediat o atitudine rece, aşa cum făcea întotdeauna la cea mai mică îndoială, exprimată sau subînţeleasă, faţă de cuvintele ei. Spuse:

— Facem toate eforturile pentru crearea unui robot cât mai asemănător cu un om, din punct de vedere mental. Eliminaţi ceea ce numim noi funcţiunile adultului şi ceea ce va rămâne, desigur, va fi un copil de om, vorbind din punct de vedere mental. De ce eşti aşa de surprins, Peter?

Prototipul LNE, care nu vădea nici un semn că înţelege vreunul din lucrurile care se petreceau în jurul lui, lunecă deodată în şezut şi începu să-şi examineze cu atenţie deosebită picioarele.

Bogert se holbă la el:

—E păcat să distrugem creatura. E o muncă frumoasă.

— S-o distrugem? zise robopsihologul cu violenţă.

— Desigur, Susan. Ce rost are lucrul ăsta? Doamne, dacă există un obiect total şi absolut nefolositor, e un robot care nu poate îndeplini o sarcină. N-o să spui că muncă e ceea ce poate face lucrul ăsta, nu?

— Nu, sigur că nu.

— Păi atunci?

Susan Calvin spuse cu încăpăţânare:

— Vreau să mai efectuez teste.

Bogert o privi nerăbdător o clipă, apoi dădu din umeri. Dacă era vreo persoană cu care n-avea rost să discuţi în contradictoriu, cu siguranţă că aceea era Susan Calvin. Roboţii erau singurii pe care îi iubea şi îndelungata colaborare cu ei, i se părea lui Bogert, o deposedase de orice aparenţă umană. Nu putea fi contrazisă, aşa cum nu te puteai contrazice cu un microreactor activat, ca să se oprească.

— Ce rost are? oftă el, apoi zise cu voce tare: Ne anunţi când sunt gata testele tale?

— Da, spuse ea. Hai, Lenny.

(LNE, gândi Bogert. Asta devine Lenny. Inevitabil.)

Susan Calvin îşi întinse o mână, dar robotul se uită doar la ea. Cu blândeţe, robopsihologul se întinse după mâna robotului şi i-o luă. Lenny se ridică încetişor în picioare (cel puţin coordonarea mecanică îi funcţiona bine). Ieşiră împreună, robotul fiind mai înalt decât femeia cu peste o jumătate de metru. Pe culoarele lungi îi urmăriră mulţi ochi curioşi.

***

Un perete din laboratorul lui Susan Calvin, cel care dădea direct în biroul ei personal, era acoperit cu o reproducere mult mărită a unei diagrame de conexiuni pozitronice. Susan Calvin o studiase preocupată aproape o lună.

Acum se gândea, urmărind cu atenţie circuitele şerpuind prin contorsiunile lor. În spatele ei, Lenny stătea pe podea, depărtându-şi şi apropiindu-şi picioarele, scâncind silabe fără sens cu un glas atât de frumos, încât puteai să asculţi neghiobiile acelea şi să fii încântat.

Susan Calvin se întoarse spre robot:

— Lenny… Lenny…

Repetă cu răbdare, până ce Lenny privi în sus, în sfârşit, şi scoase un sunet întrebător. Robopsihologul permise unui licăr de plăcere să-i traverseze iute chipul. Atenţia robotului putea fi captată în intervale din ce în ce mai scurte.

Spuse:

— Ridică mâna, Lenny. Mâna... sus. Mâna... sus.

Când spuse asta, îşi ridică propria mâna, iar şi iar.

Lenny urmări mişcarea cu ochii. Sus, jos, sus, jos. Apoi făcu un gest nereuşit cu mâna lui şi clincăni:

— Eh... uh.

— Foarte bine, Lenny, spuse Susan Calvin cu seriozitate. Încă o dată. Mâna... sus.

Cu foarte mare blândeţe, îşi întinse mâna, o prinse pe a robotului şi o ridică, o coborî:

— Mâna... sus. Mâna... sus.

Din biroul ei o întrerupse un strigăt:

— Susan?

Calvin se opri, strângându-şi buzele:

— Ce vrei, Alfred?

Directorul pentru cercetare intră şi privi la diagrama de pe perete şi la robot:

— Tot cu asta?

— Da, lucrez.

— Păi, ştii, Susan...

Scoase o ţigară de foi, o fixă îndelung şi vru să o muşte de la un capăt. Ochii lui întâlniră privirea severă şi dezaprobatoare a femeii. Dădu ţigara la o parte şi începu:

— Ei bine, Susan, ştii, acum este în fabricaţie modelul LNE.

— Am auzit. Doreşti de la mine ceva în legătura cu asta?

— Nu-u. Totuşi, simplul fapt că este în fabricaţie şi că se descurcă bine înseamnă că lucrul cu acest specimen cârpăcit n-are rost. N-ar trebui dat la fiare vechi?

— Pe scurt, Alfred, te deranjează că îmi pierd timpul meu atât de preţios. Simte-te uşurat. Timpul meu nu se pierde. Eu *lucrez* cu acest robot.

— Dar munca asta n-are nici un sens.

— Eu judec ista, Alfred.

Vocea îi era ameninţător de liniştită şi Lanning gândi că e mai înţelept să schimbe tactica.

— Îmi spui şi mie ce sens are? De exemplu, ce faci chiar acum cu el?

— Încerc să-l fac să ridice mâna la comandă. Încerc să-l fac să imite sunetul cuvântului.

Ca şi cum ar fi înţeles, Lenny spuse: "Eh... uh" şi-şi ridică mâna, fluturând-o.

Lanning dădu din cap:

— Vocea asta e uimitoare. Cum se face?

Susan Calvin spuse:

— Nu prea ştiu. Transmiterul lui e normal. Sunt sigură că ar putea vorbi normal. Totuşi, n-o face; vorbeşte aşa ca urmare a unui fapt petrecut în conexiunile lui pozitronice, pe care nu l-am descoperit încă.

— Păi descoperă-l, pentru numele lui Dumnezeu. Vorbirea asta poate fi folositoare.

— A, deci există un posibil folos în studiile mele pe Lenny?

Lanning dădu din umeri încurcat:

— Ei bine, e un fapt minor.

— Atunci, îmi pare rău că nu vezi faptele mari, care sunt mult mai importante, spuse Susan Calvin cu asprime, dar asta nu-i vina mea. Acum, pleacă, te rog, Alfred, şi lasă-mă să-mi continui munca.

***

Lanning îşi aprinse în sfârşit ţigara de foi, în biroul lui Bogert. Spuse:

— Femeia asta e din zi în zi mai ciudată.

Bogert înţelese perfect. În Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite nu era decât "o femeie". El zise:

— Tot se mai căzneşte cu pseudorobotul ăla... cu Lenny?

— Încearcă să-i facă să vorbească, pe cuvântul meu.

Bogert dădu din umeri:

— Asta scoate în evidenţă problemele companiei. Adică, obţinerea de personal calificat pentru cercetare. Dacă am avea alt robopsiholog, am putea-o pensiona pe Susan. Întâmplător, cred că şedinţa directorilor, planificată pentru mâine, are drept scop problema angajărilor.

Lanning încuviinţă din cap şi-şi privi ţigara ca şi cum n-ar fi fost bună:

— Da. Calitate, nu cantitate. Am ridicat salariile până ce a venit un val de candidaţi... care sunt interesaţi mai ales de bani. Şiretlicul este să-i luăm pe cei care sunt interesaţi mai ales de robotică... aşa ca Susan Calvin.

— Drace, nu. Nu ca ea.

— Ei bine, nu ca ea personal. Dar trebuie să recunoşti, Peter, că ea are o idee fixă despre roboţi. Nimic altceva n-o interesează în viaţă.

— Ştiu. Şi exact asta e ceea ce o face atât de insuportabilă.

Lanning dădu din cap. Nici el nu mai ştia de câte ori şi-ar fi vândut sufletul ca să o concedieze pe Susan. Nu mai ştia nici cu câte milioane de dolari salvase ea compania, din când în când. Era într-adevăr o femeie indispensabilă şi va rămâne aşa până la moarte... sau până ce vor putea ei rezolva problema de a găsi bărbaţi şi femei de calibrul ei, interesaţi de cercetarea în robotică.

— Cred că vom renunţa la treaba cu vizitarea, spuse Lanning.

Peter dădu din umeri:

— Cum vrei. Dar între timp, serios vorbind, ce facem cu Susan? Poate s-o lungească la infinit cu Lenny. Ştii cum e când are ceea ce numeşte ea o problemă interesantă.

— Ce *putem* face? spuse Lanning. Dacă devenim prea nerăbdători s-o înlăturăm, va rămâne din încăpăţânare feminină, în ultimă instanţă, n-o putem obliga să facă nimic.

Matematicianul cel brunet zâmbi:

— N-aş folosi niciodată adjectivul "feminin" pentru vreo parte din corpul ei.

— Bine, spuse Lanning supărăcios. Cel puţin, asta nu face nimănui nici un rău.

De fapt, acesta era singurul aspect asupra căruia se înşela.

Semnalul de alarmă provoacă întotdeauna tensiune în orice întreprindere industrială mare. Astfel de semnale sunaseră în istoria Corporaţiei de multe ori — pentru foc, inundaţie, răscoală şi insurecţie.

Un singur lucru nu se întâmplase niciodată. Nu sunase niciodată semnalul special care indica "Robot scăpat de sub control". Nu se aştepta nimeni ca el să sune. Era instalat doar la insistenţa guvernului. ("La naiba cu complexul lui

Frankenstein", bombănea Lanning, în rarele ocazii când se gândea la asta.)

Acum, în sfârşit, sirena suna şi tăcea la intervale de zece secunde şi, practic, nici un lucrător, începând de la Preşedintele Consiliului Director, până la cel mai nou-angajat ajutor de portar, nu recunoscu semnificaţia ciudatului sunet, timp de câteva secunde. După ce trecură aceste secunde, avu loc o deplasare masivă de paznici înarmaţi şi personal medical spre zona de pericol indicată şi activitatea companiei paraliză.

Charles Randow, tehnician de calculatoare, a fost dus la spital cu un braţ rupt. Alte pagube n-au fost. Alte pagube fizice.

— Dar daunele morale, răcni Lanning, sunt inestimabile.

Susan Calvin îl înfruntă cu un calm criminal:

— Să nu te atingi de Lenny. Să nu te atingi. Înţelegi?

— *Tu* înţelegi, Susan? Creatura asta a lovit o fiinţă omenească. A încălcat Prima Lege. Nu ştii ce e Prima Lege?

— Să nu te atingi de Lenny.

— Pentru Dumnezeu, Susan, trebuie să-ţi spun *ţie* de Prima Lege? *Un robot nu poate face rău unei fiinţe umane sau, prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe umane să i se facă rău.* Poziţia noastră depinde în întregime de respectarea cu stricteţe a Primei Legi de către roboţii de toate tipurile. Dacă publicul va auzi, şi va auzi, că a existat o excepţie, chiar una singură, s-ar putea să fim siliţi să închidem totul. Singura noastră şansă de supravieţuire ar fi să anunţăm imediat că robotul în cauză a fost distrus, să explicăm împrejurările şi să sperăm că publicul poate fi convins că nu se va mai întâmpla niciodată aşa ceva.

— Aş vrea să aflu exact ce s-a întâmplat, spuse Susan Calvin. Nu eram de faţă şi aş vrea să ştiu exact ce făcea tinerelul Randow în laboratoarele mele, fără permisiunea mea.

— Lucrul important care s-a petrecut e clar, spuse Lanning. Robotul tău l-a lovit pe Randow şi prostul naibii a apăsat pe butonul "Robot scăpat de sub control" şi de aici a pornit toată tevatura. Dar robotul tău l-a lovit şi a provocat daune de talia unui braţ rupt. Adevărul e că Lenny al tău este atât de deformat, încât încalcă Prima Lege şi trebuie distrus.

— *Nu* încalcă Prima Lege. Am studiat conexiunile lui cerebrale şi ştiu că n-o încalcă.

— Atunci cum de-a putut lovi un om?

Disperarea îl făcea sarcastic:

— Întreabă-l pe Lenny. Sunt sigur că l-ai învăţat să vorbească până acum.
Obrajii lui Susan Calvin se făcură de un roz palid. Ea spuse:
— Prefer să întreb victima. Şi vreau ca în lipsa mea, Alfred, birourile mele să fie închise şi sigilate, cu Lenny înăuntru. Vreau să nu se apropie nimeni de el. Dacă i se întâmplă vreun rău când sunt plecată, compania asta n-o să mă mai vadă, cu nici un preţ.
— Vei fi de acord cu distrugerea lui, dacă a încălcat Prima Lege?
— Da, spuse Susan Calvin, pentru că ştiu că n-a încălcat-o.

***

Charles Randow stătea în pat cu braţul pus în ghips. Suferinţa lui cea mare era provocată de şocul acelor câteva secunde în care a crezut că un robot înainta spre el cu gânduri criminale în mintea lui pozitronică. Nici o altă fiinţă umană nu mai avusese vreodată motiv să se teamă de un rău făcut direct de un robot, cum avusese el atunci. Avusese o experienţă unică.
Acum lângă el stăteau Susan Calvin şi Alfred Lanning; Peter Bogert, care îi întâlnise pe drum, era cu ei. Medicii şi surorile fuseseră îndepărtaţi.
Susan spuse:
— Ei… ce s-a întâmplat?
Randow era intimidat. Bombăni:
— Creatura m-a lovit în braţ. Venea spre mine.
Calvin spuse:
— Ia povestea de la început. Ce făceai în laboratorul meu fără autorizaţie?
Tânărul tehnician înghiţi în sec, iar mărul lui Adam săltă vizibil în gâtlejul lui subţire. Avea pomeţi înalţi şi era anormal de palid. Spuse:
— Toţi ştiam de robotul dumneavoastră. Se spune că-l învăţaţi să vorbească precum un instrument muzical. Se făceau pariuri, dacă vorbeşte sau nu. Unii spuneau… hm… că aţi putea învăţa şi stâlpul porţii să vorbească.
— Presupun, spuse Susan Calvin cu răceală, că ăsta vrea să fie un compliment. Ce-avea asta de-a face cu dumneata?

— Trebuia să intru şi să aranjez treaba... să văd dacă vorbeşte, ştiţi dumneavoastră. Am şterpelit o cheie de la sediul dumneavoastră şi am aşteptat până aţi plecat şi am intrat. Am tras la sorţi cine să facă asta. Eu am pierdut.

— Apoi?

— Am încercat să-l fac să vorbească şi el m-a lovit.

— Cum adică, ai încercat să-l faci să vorbească? Cum ai încercat?

— I-am... i-am pus întrebări, dar nu spunea nimic şi a trebuit să-i dau un ghiont, aşa că am... ţipat la el, şi...

— Şi?

Urmă o pauză lungă. Sub privirea fixă şi neşovăitoare a lui Susan Calvin, în cele din urmă Randow spuse:

— Am încercat să-l sperii, ca să spună ceva.

Adăugă, justificându-se:

— A trebuit să-i dau un ghiont.

— Cum ai încercat să-l sperii?

— M-am prefăcut că-i dau un pumn.

— Şi ţi-a dat braţul la o parte?

— Mi-a *lovit* braţul.

— Foarte bine. Asta-i tot, spuse ea şi apoi, către Lanning şi Bogert: Haideţi, domnilor.

În pragul uşii se întoarse din nou către Randow:

— Dacă te mai interesează, pot rezolva cu pariurile. Lenny poate pronunţa foarte bine câteva cuvinte.

***

N-au spus nimic, până ce nu au ajuns în biroul lui Susan Calvin. Pereţii acestuia erau plini cu cărţi, unele scrise chiar de ea. Purtau amprenta personalităţii ei reci, exagerat de ordonate. Avea un singur scaun şi ea se aşeză. Lanning şi Bogert rămaseră în picioare. Ea spuse:

— Lenny s-a apărat doar. Aceasta este a Treia Lege: *Un robot trebuie să-şi apere propria existenţă.*

— *Cu excepţia cazurilor,* spuse Lanning cu violenţă, *când contrazice Prima sau a Doua Lege.* Termină citatul! Lenny n-avea nici un drept să se apere în nici un fel cu preţul vătămării, chiar minore, a unei fiinţe umane.

— Şi nici n-a făcut-o *cu bună ştiinţă,* i-o întoarse Calvin scurt. Lenny are creierul nedezvoltat. N-avea de unde să-şi cunoască puterea sau slăbiciunea oamenilor. Când a dat la o parte braţul ameninţător al unei fiinţe umane, nu putea şti că osul se va rupe. În termeni umani, nici o învinovăţire nu poate fi adusă unui individ care într-adevăr nu poate face diferenţa între bine şi rău.

Bogert o întrerupse liniştitor:

— Susan, noi nu învinovăţim. *Noi* înţelegem că Lenny este ca un copil, omeneşte vorbind, şi nu-l condamnăm. Dar publicul o va face. Corporaţia se va închide.

— Ba dimpotrivă. Dacă ai avea minte măcar cât un purice, Peter, ai înţelege că ăsta e prilejul pe care îl aşteaptă Corporaţia. Asta îi va rezolva problemele.

Lanning îşi coborî sprâncenele albe şi spuse încet:

— Ce probleme, Susan?

— Oare Corporaţia nu e interesată să menţină personalul de cercetare la actualul — Doamne ajută — nivel înalt?

— Bineînţeles.

— Păi, ce oferiţi viitorilor cercetători? Emoţii? Noutate? Fiorul de a sonda necunoscutul? Nu! Le oferiţi salarii şi rezolvarea tuturor problemelor.

— Ce vrei să spui, a tuturor problemelor? spuse Bogert.

— Există vreo problemă? i-o întoarse Susan Calvin. Ce fel de roboţi fabricăm? Roboţi perfect realizaţi, apţi pentru sarcinile lor. O industrie ne spune ce-i trebuie; un calculator proiectează creierul; maşinile construiesc robotul şi gata, iată-l întreg-întreguţ. Peter, acum câtva timp m-ai întrebat, referindu-te la Lenny, la ce e bun. La ce bun, ai zis tu, un robot care n-a fost proiectat pentru nici o sarcină? Acum te întreb eu: la ce bun un robot proiectat pentru o singură sarcină? Ne învârtim pe loc. Modelele LNE exploatează minele de bor. Dacă este nevoie de beriliu, ele sunt inutile. Dacă tehnologia borului intră într-o etapă nouă, ele devin inutile. O fiinţă umană proiectată astfel ar fi subumană. Un robot proiectat astfel este subrobot.

— Vrei un robot multilateral? întrebă Lanning, nevenindu-i să creadă.

— De ce nu? întrebă robopsihologul. De ce nu? Mi s-a dat un robot cu un creier aproape în totalitate iresponsabil. L-am educat şi tu, Alfred, mă întrebi ce rost are asta. Poate foarte

puţin rost, în ceea ce-l priveşte pe Lenny, dat fiindcă niciodată nu va evolua peste nivelul de cinci ani pe scara umană. Dar ce rost are în general? Foarte mare, dacă te gândeşti la un studiu al problemei abstracte de a *învăţa cum să educi un robot.* Am aflat moduri de scurtcircuitare a conexiunilor învecinate, pentru a crea altele. Mai multe studii vor dezvolta tehnici mai bune, mai subtile şi mai eficiente.

Ei bine? Să presupunem că începeţi cu un creier pozitronic înzestrat cu toate conexiunile de bază trasate cu grijă, dar fără nici una secundară. Să presupunem că atunci începeţi să le creaţi pe cele secundare. Veţi putea vinde roboţi proiectaţi pentru învăţare; roboţi care pot fi modelaţi pentru o sarcină şi apoi pentru alta, dacă trebuie. Roboţii vor deveni la fel de multilaterali precum fiinţele umane. *Roboţii pot învăţa!*

Se holbară la ea. Ea spuse, nerăbdătoare:

— Tot nu înţelegi, nu-i aşa?

— Înţeleg ce spui, zise Lanning.

— Nu înţelegeţi că, având un domeniu complet nou de cercetare şi trebuind să dezvoltăm tehnici absolut noi, cu o zonă complet necunoscută de clarificat, tinerii vor simţi îndemnul să intre în robotică? Încercaţi şi vedeţi.

— Permite-mi să atrag atenţia, spuse Bogert mieros, că e periculos. Dacă începem cu roboţi ignoranţi ca Lenny, nimeni nu va mai avea vreodată încredere în Prima Lege... exact aşa cum s-a întâmplat în cazul lui Lenny.

— Exact. Faceţi publicitate cazului.

— *Să-l facem publicitate?!*

— Desigur. Împărtăşiţi tuturor pericolul. Explicaţi că veţi înfiinţa un nou institut de cercetări pe Lună, dacă populaţia Pământului nu e de acord cu asemenea lucruri pe Pământ, dar subliniaţi pericolul pentru candidaţii posibili, neapărat.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu? spuse Lanning.

— Deoarece grăuntele de pericol va spori farmecul. Credeţi că în tehnologia nucleară nu există nici un pericol şi în aeronautică nici un risc? V-a păcălit cumva chiar momeala voastră cu securitatea absolută? V-a stimulat complexul lui Frankenstein, pe care îl dispreţuiţi atât de mult toţi? Atunci încercaţi altceva, ceva care a mers în alte domenii.

La uşa care ducea spre laboratoarele personale ale lui Calvin se auzi ceva. Era Lenny cu vocea lui de clopoţel.

Robopsihologul se întrerupse imediat, ascultând. Spuse:

— Scuzaţi-mă. Cred că mă cheamă Lenny.

— Poate să te cheme? spuse Lanning.

— Am spus că am reuşit să-l învăţ câteva cuvinte.

Merse spre uşă, puţin tulburată:

— Dacă doriţi să mă aşteptaţi...

O urmăriră ieşind şi o clipă se lăsă liniştea. Apoi Lanning zise:

— Crezi că are vreun sens ce spune ea, Peter?

— S-ar putea, Alfred, spuse Bogert. S-ar putea. Pentru noi e suficient să ridicăm problema la şedinţa directorilor şi să vedem ce spun ei. La urma urmei, *într-adevăr* s-a dus dracului tot. Un robot a vătămat o fiinţă umană şi faptul e cunoscut în public. Aşa cum spune Susan, am putea încerca să întoarcem totul în avantajul nostru. Desigur, n-am încredere în motivele ei referitoare la asta.

— Cum adică?

— Chiar dacă tot ce-a spus ea e perfect adevărat, în ceea ce o priveşte este numai raţionament. Motivul ei în toată afacerea este dorinţa de a păstra acest robot. Dacă am presa-o — şi matematicianul zâmbi din cauza înţelesului literal absurd al expresiei — ar spune că asta înseamnă continuarea tehnicilor de studiu pentru educarea roboţilor, dar eu cred că a găsit o altă întrebuinţare pentru Lenny. Una nemaiîntâlnită care, dintre toate femeile, i s-ar potrivi numai lui Susan.

— Nu înţeleg unde baţi.

Bogert spuse:

— Ai auzit ce spunea robotul?

— Păi, nu prea... începu Lanning, când uşa se deschise brusc şi cei doi bărbaţi se opriră din discuţie imediat.

Susan Calvin intră din nou, privind în jur nesigură:

— A văzut vreunul din voi... Sunt sigură că e pe undeva, pe aici... Oh, iat-o.

Fugi spre un colţ al bibliotecii şi luă un obiect făcut dintr-o ţesătură complicată de metal, în formă de haltere cu găuri, iar în fiecare gaură erau diverse bucăţi de metal, prea mari ca să iasă prin ţesătură.

Când îl luă, bucăţile metalice dinăuntru se mişcară şi se ciocniră una de alta, scoţând un clinchet plăcut. Lui Lanning îi

trecu prin cap că obiectul era un fel de versiune pentru robot a unei jucării pentru copii mici.

Când Susan Calvin deschise din nou uşa, dinăuntru se auzi iar vocea de clopot a lui Lenny. De data asta, Lanning îl auzi clar spunând vorbele pe care le învăţase de la Susan Calvin.

În cuvinte care sunau ca un clopoţel din ceruri, zicea:

— Mămico, vreau la tine. Vreau la tine, mămico.

Iar paşii lui Susan Calvin se auziră alergând iute pe podeaua laboratorului, spre singurul fel de copil pe care ea l-ar fi putut avea sau iubi vreodată.
